

محراب

ادبوتی ، اجتماعي ، فلسفي ، تاريخي ، ادبي مجموعہ در
شيمديك اون بش كونده نشر اولونور

مدرجات :

محمد امين	« مصاحبه »	ترقي اطرافنده برلشه منزمي يز
عبدالحق هادي	« اجتماعي »	شرقييره و غربيجيره
يوسف ضيا	« تاريخي »	ابوسفيان ايله هراقليوسك ملاقاتي
دوقتور قدری راشد	« طبي »	چوجغه محبت وعائله يو وواسنده رفاه
مدرس جودت	« كلامي »	توضيح متشابهات
يوسف ضيا	« فلسفي »	شهاب الدين مقتول شهروردي
محمد شرف	« جغرافي »	بروسه شهري
نجيب فاضل	« منظومه »	صوك اقشام
احمد قدسي	« منظومه »	***
فخرالدين عثمانه	« منظومه »	غروبدين دوغان حسلر
هلهمي ضيا	« منظومه »	كلام

اورا مجموعہ در

ترقی اطرافندہ برلشہ صر می ز ؟

دیورلر کہ استقلال حربی معظم ظفریہ بیتیجہ اسکی وحدت افکار قلمادی ، فکر لردہ پریشانلق باشلادی . حالبو کہ مملکتک بوتون قدرتی طوپلامق سایہ سنده یاپیلاجق اعمار ایشی وار ، افکارده بو پریشانلق قورناردیغمز استقلالدن حقیله استفادہ ایدہ مہ مملکتکمز ، حتی سلاحله قورناردیغمز وطنی یاشانامہ مقلغمزہ سبب اولاجق .

بن حدذاتندہ مملکتدہ « تک » بر فکرك ، « تک » بر قناعتک حکم سورہ بیله چکنہ قانع دکلم . بوتون وجدانلردہ بر قناعتک حکم سورمسی انجق پک ابتدائی جمعیتلردہ قابلدرہ . طبیعتک کوزللیکن رنگلرک اختلافہ استناد ایدیورسہ بر جمعیتک تکاملی دہ مختلف قناعتلرک بلر مشر اولاسیلہ قائمدر . یالکمز شورایی بیلملی کہ بو اجتهاد وقناعت اختلافلی ثمرہ ویرمک ایچون متبادیاً چاریشوب دورماملی ، بر برینی تعدیل ، یکدیگریخی اتمام ایلملی . قارشی قارشی یه کلن ایکی جریان اجتماعی ، ایکی قناعت فکریہ بر برینہ نفوذ ایتمکمزین چاریشوب دورورسہ بوندن تکامل دکل ، قارغشہ لوق و آنارشی دوغار . ایکی فکر جریانندہ کی حقیقت نقطہ لریتی برلشدیروب استفادہ ایلیہ بیله چک دماغلر یتیشملی کہ مملکتدہ متضاد فکرلرک موجودیتی بر نعمت اولسون .

مملکت داخلندر هر صمیمی قناعتدہ بر « حق » نقطہ سی واردر ، هر اجتماعی جریان دیولان ازچوق بر احتیاجی افادہ ایدر . مملکت احوالنه علم کوزیلہ باقائلر شو ویا پوزات طرفندن تمثیل ایدیلن فکرلرک استناد ایتدیکی او احتیاجه باقائلر ، هر قناعتدہ کی حقیقت نقطہ لریخی آراشدیریرلر . وقابل اولدینی قدر بونلری برلشدیروب رک ممکن مرتبه کنیش بر کتله نک اطرافندہ طوپلانا بیله چکی بر مضکورہ ، برأمل کوستیریرلر .

عجبا شیمدی تبارز ایدن مختلف جریانلری ، مختلف قناعتلری طوپلایاجق کنیش بر فکر بولونامازمی ؟

بونی آراشدیرمازدن اول مملکتدہ تبارز ایدن ایکی قناعتک محافظکار ولیبرال ، یاخود

شمر قحی، غربی دینیان ایکی زمرہ نك استناد ابتدایی احتیاج لرنه در؟ هر ایکیسند. موجود بولونان حقیقت نو دلری زرد لده در؟ بونی بولمق لازمدر .

محافظة کارانگ حسی و بافکری عواملی اولابیلیر بعضی روحلر اساساً تبدل و تحولدن خوشلانمزلر، هر یکی شی اونلره اذا ویریر . فقط حقیقی محافظه کار اولانلر بویله یالکیز دو یغویه دکل، برفکره، برفقاعته استناد ایتمک مجبوریتنده در. بزده کی محافظه کار لرک استناد ایتدیکی قاعته شویله اولابیلیر: بر جمعیتک مؤسساتی ماضیسندن قوپارلمش بر حالده ملاحظه ایدیله مز. بر مملکتده کی مؤسسسه نك قیمت وفائده سنی وجوده کتیرن ماضیدر. سزا کر ملتک هر هانکی بر مؤسسسه سنی، هر هانکی بر عادت واعتقادینی بکنمیه رك اونی ییقمغه قالفارسه کز بر کره هر کسک روحنده بر عذاب، بر صیقینتی او یاندریرسیکنز. صوگرا یکیسینی زردن بولاجسکیز؟ بن عقلاً الک فائده لی اولانی دوشونه رك یکی مؤسسسه، مثلاً یگی بز شکل خلق ایدرم دییه مزسکنز چونکه بر اجتماعی مؤسسسه نك ایلک و کوتولکنی تقدیر ایدن، اونلره قیمت ویرن قوت عقل دکل عامه نك حس وجدانیدر. هم نه دن امین اوله لم که سرک خلقه تکلیف ایندیکنز شکل مؤسسسه فائده لیدر. دییه بیلیرسکنز که باشقه مملکتلرده بارز ثمر دلری کورولمشدر. فقط بر اجتماعی مؤسسسه نی ثمر دلری برشکله صوقان ماضیسی و ملتک اوکا ویردیکی قیمت، حس ایلدیکی مربوطیتدر. سرک تقلید ایله نقل ایدیه جککنز عادتلر و مؤسسسه لر هان بو اوصافی حائر اولیویریرمی؟ هم نه ایچون بو کونکی اجتماعی مؤسسسه لر مزنی استهداف ایتدیکنز غایه یه سوق ایدرک ترقی ایتمک یولی دورورکن نونلری ییقبوب ناصیل انکشاف ایدیه جکی بللی اولیانلری یرینه اقامه ایدلم؟ باخصوص که بویقیمق ایچون صرف ایدیه جکنز جهد، یکی ایجاد ایتدیکنز شکله استیناس ایتمک ایچون هر کسک طبیعتیه حس ایدیه جکی عذاب و صیقینتی بوتجدد دن استحصال ایدیله جک فائده یه دکر می؟ الخ ایشته صمیعی محافظه کارلق بونوع حکملره مستند اولمق لازمدر .

لیبرالغه کلنجه اولک هدفی قیصه برمدتده مملکتی مکمل عد ایدیلن شکله، مدنیه صوقیویرمیکی استهداف ایدر. مادام که مکمل اولان شکلی، مؤسسسه نی عقلاً بولویوروز، یاخود مکمل دیدیکنز جمعیتلرده کورویوروز. آرتیق شو ویا بومانی حساب ایتمکه نه لزوم وار؟ قوتلی برال اونلری تأسیس ایدر و ماضیدن منتقل، غیر منقول، شکل حاضر مدنیه غیر مطابق فکر واعتقادلری آتیویریرز. انقلابلر قوتلی بر عزتک محصولیدر. مملکت

یویاہ سریع انقلابہ ، ماضیدہ کی غنغنه لرك تأثیرندن قور تولمقلہ جانلانیر . ترقی یویاہ محافظہ ایلہ دکل ، یقمق ویکیسنی یاقمقلہ یعنی انقلاب واختلالرلہ ممکندر ...

نم بوتوصیف ایتدیکم محافظہ کارلق ولیبرالنت صمیمی وعلمی کوروش صاحبی اولانلرك مسلک کبریدر . یوقسہ قافاسی برقاعتہ قایدبران ذہنتک عطالتی دولایسیلہ قناعتلری اوزرندہ دوشونہ مین محافظہ کار قیلغندہ دارذہنلی انسانلری قصد ایتیمورم ، کذلک منور کورونک احتیاجیلہ مملکتدہ ہر مقدس طانیلان شیئی بیلہرک ، بیلیمہرک انکارایدن ، ہر مؤسسہ بی نیقمغہ چالیشان ، انجق قارغشلق واختلال دورلرندہ ، یعنی صولرک بولاندینی زمانلردہ کندینہ موقع تأمین ایدہ بیلہرک کنی دوشونن زویہ لری دہ لیبرالر میانندہ عد ایتیمورم . بوکیلر حد ذاتندہ چوق جاہلدرلر ، نفسلرندن ماعدا برشیئی دوشونمزلر ، الحاصل روحلری خستہ در .

بوزمرہ بی برظرفہ آندقدن صوکر اصمیمی محافظہ کار اولانلرك لیبرالرك ابتدائیتد ایتدیگری حقیقت نقطہ لرنی تخری ایدہ بیلیرز . محافظہ کارلرك ہر مؤسسہ نک ماضیسنہ حربوط اولدینی ، بناء علیہ بونلرك حقیقی ترقیسی انجق ماضی ایلہ اولان ارتباطنک دوام وتکاملندہ آرانابیلہ جکی حقندہ کی ادعالری دوعزری دکلیدر ؟ باخصوص ملنلرك برہ مؤسسہ بی کوکندن قازیوب یرینہ دیکزینی اقامہ ایتک ایچون صرف ایتدیکی جہد واختلاللرك ویردیکی ثمرہ لر ہیچدہ پارلاق دکلدر . اختلاللرك اک بو یوکلرندن ، اک شامل اولانلرندن بری فرانسر اختلال کیریدر . بو اختلالی علم کوزیلہ تدقیق ایدن مؤلفلر اکثریتلہ متفقدرلر کہ صرف ایدیلن قدرتلہ ، فرانسنک چکندیکی اذا ایلہ (۱۸۱۵) دہ اللہ ایدیلن نتیجہ ہیچدہ متناہب دکلدر . فرانسنہ اختلال کیرندن برعصردن فضلہ زمان کچمشدر . اوزمانکی اختلالجیلرك پک معقول کوردکلی مؤسسہ لر حالاً اونلرك توہم ایتدکاری طرزدہ وجودہ کلہ مشدر . اونک ایچوندر کہ اختلالک عقبندہ فرانسنہ دہ یتیشن متفکرلر حریت یرینہ ماضیدن قالمہ ولایت ونفوذی مدح ایتکہ باشلامشر ، اختلال یرینہ تکامل تاریخی بی ترجیح ایشلردر . اوصیرالردہ یتیشن زوزدق دو مایستہر کی تاریخی نفوذ وولایتہ استناد ایدن متفکرلری برطرفہ بیراقیورم ، اوکوست قوت بیلہ برجہندن محافظہ کار اولشدر . اونک ایچون محافظہ کارلرك ماضیدن منتقل مؤسسہ لرمزی آنی تبدیل ایتدیلمہ مسنی طلب ایتکدہ حقلیدرلر . انجق محافظہ کارلر بونقطہ دہ قالمزلر ، اسلہ اوقایعک الجا آیلہ دکیشمش ، برامرواقع حالی آلمش ، برشکل مخصوص اکتساب ایتمش برہ مؤسسہ بی

طوتوب ماضیہ ارجاع ایتک ، ماضی یی تکرار وجودہ کتیرمک ایسترلرسہ اووقت ارجاعی برمسلك طوتدیرمش اولورلر . ناصیل هر مؤسسہ یی بیقہرق یکیسنی همان یایمق ایستینلر اختلاجلی ایسہلر کریہمک ، ماضی یی تکرار احیا ایلک ارزو ایدنلردہ ینہ اختلاجلیلردر . حالبوکہ محافظہ کارلق روحیلہ بیرلشمہ مسی لازم کلن برشی وارایسہ اودہ اختلاجلیلکدر . حقیقی محافظہ کار ایستر ایلرلہ مہ شکلندہ ایستررجعی حالده اولسون هر نوع سریع تبدلک علیہندہ بولنمق لازم کلیر . شو حالده محافظہ کارلق روحندہ اولان ، اوقاعتلری طاشییانلر شو مبدای قبول ایتلیدرلر :

بز حالاً یاشایان اعتقاد واجتماعی مؤسسہ لر منزی سریع تبدیلدن آزاده بولوندیرمق طبیعی تکاملنہ بیراقمق لازمدر . ارتیق ماضی اولان هر هانکی برعادتقی ، برشکلکی ده یکیدن جانلاندرمغه قالماملیدر .

شیمدی لیہراللرک ادعالرندہ کی حقیقت نقطہ لرینی بولالم . لیہراللرک ممکن مرتبہ سرعتلہ مملکتی متمدن برسویہ یہ چیقارمق خصوصندہ کی قناعتلری البتہ دوغریدرہ . بو هدفہ واصل اولمق ایچون انکللر وارایسہ اولنردہ قالدیرلمالیدر . انجق عجبا بومدنی سویہ یہ وارمق ایچون یول غایت سرعتلی تبدیللر وانقلابلر میدر ؟ خار ، سریع صورتدہ بر مؤسسہ یی بیقارسہ کز قلدردہ او مؤسسہ یی طوتان حسلری احیا ایدہ میہ جکککز ایچون هر زمان ارجاعہ ، اسکی مؤسسہ نک یکیدن دوغماسنہ امکان بیراقیرسککز ، یکی وجودہ کتیردیجککز مؤسسہ یی صلعالام اولارق رلشدیرہ بیلمک ایچون فضلہ قوت صرفہ مجبور اولورسیککز . لیہراللر بو اختلال وانقلاب یولنہ کیرمکسزین ، بو کونکی مؤسسہ لرک ماضی ایلہ علاقہ لرینی قطع ایتمکسزین پک اعلاهدفلرینہ واصل اولابیایرلر . ناصیل ؟ هر اجتماعی مؤسسہ نک مسندی قلدردہ کی حسلردر . بو حسلر ثابت ولایتیغیر دکلدر . بالعکس دائماً تبدل وتحول ایچندہدر . فقط بوتبدل برحالیک بسبتون باشقہ برحالیہ انتقال ایتسی طرزندہ دکل ، ماضینک استطالہ سی شکلندہ اولور . اوصورتلہ کہ روحلردہ حصولہ کلن بوتبدلی دقتلی برتبصر قدرتی اولمانجہ بیلہ مہ یز . دها آچیقجہ سی بو حسلر یکی شکل آلدینی وقت بیلہ ماضینسی طاشیر . حسلرک بوانکشافنی تحصیل ایلہ ، تربیہ ایلہ تسہیل ایدرسہ کز ، اسکی عادت لری واعتقادلری طوتان حسلر یرینہ فرقندہ اولمقسزین یکیلری قائم اولور ، اووقت او اجتماعی عادت ومؤسسہ یکی شکل اکتساب ایدر . او حالده حسلرک ، فکرلرک مدنی ترقی یی تولید ایدہ جک وجهلہ انکشافنہ مساعد بر محیط حاضر لاینجہ غایہ کز حاصل اولور .

او حالہ لبرالردہ دوغربدن دوغری بہ عادتتری ، مؤسسہ لری دیکشدیرمک ایچون مجاہدہ بی بیراقمالی ، فکر وحسری انکشاف ایتدیرہ جک محیط اخضار ایلیدر .

محافظہ کارلق ، لبرالک شو تعریف ایتدی کم طرزده اکلایشینجه مملکت مزک شیمدیکی حالندہ بوا یکی زحردی برغایہ بہ بیرلشدیرہ بیله جک برامل ، برمفکوره بولونایلیبر . محافظہ کارلر اجتماعی مؤسسہ وعادتلر مزی آنی تبدیلدن قورومق ایستورلردی دکلی ؟ لبرالر بونی قبول ایتلی ، چونکہ حقیقی ترقی سریع تحوللردہ دکل ، ماضینک تکاملی وانکشافندہ در . یوکا مقابل محافظہ کارلردہ فکر وحسارک انکشافی منع ایتمکہ قالماملیدر . چونکہ بویولده عقیدہ ومؤسسہ لر محافظہ ایدلر . عادتا چورور و قیمتنی غائب ایدر . شورای او نوتاملیدر کہ انکشاف ایتین فکر ، حس ، عقیدہ محافظہ ایدیلہ مز . چونکہ زمانہ قیمتنی غائب ایدر . ہرذی حیات وجودی یاشاتمق ایستورسہ ق سربستجہ انکشاف ایتدیرملی بز . محافظہ کارلردہ برحسی ، برعادتنی ، برعقیدہ بی یاشاتمق ایستورلرسہ اونک انکشاف طبعیسہ انگل اولماملی ، طبیعی سیر وترقیسنہ بیراقمایدلر . اوکنہ قونولیمان ہر اجتماعی مؤسسہ وعادات طبیعی انکشافہ اوغرار . ترقی دہ یودر .

دیمک کہ لبرالک ایستدیکی ترقی وجدانلردہ ، حسلردہ صیقتنی وعذاب او یاندیر مقسزین ، اجتماعی مؤسسہ لری بیقوب یا مقسزین قابلدر . دیگر جہتدہ ارتجاعہ کیتہ مک شرطیلہ محافظہ کارلق روحنک ایجاب ایتدیکی طرزده ماضیمزی انکشاف ایتدیرمک دہ ممکندر . بویہ اولاجق طبیعی انکشاف دہ ترقی بی تأمین ایچون کافیدر .

شوايضاحات ، ظن ایدیوزم کہ کرک محافظہ کارلری ، کرک لبرالری بیرلشدیرہ جک برامل بولمغہ یارار . بوامل ، بو مفکوره ہر نوع سریع انقلابلردن ، کرک ایلرلہ مہ ، کرک ماضی بہ رجعت طرزندہ اولسون اختلاللردن صاقینمق صورتبہ طبیعی ترقی بی ایستہ مک اولابیلیر . محافظہ کارلر بویہ طبیعی ترقی علمیندہ بولونامیہ جنی کی لبرالک دہ ہدفلرینہ محقق بیقارق ، یاقارق واصل اولمق ایستہ ملرنندہ معنا یوقدر .

بومقالہ دہ چیزدی کم اساسلری مثبت اولارق معارف اصلاحاتی مدرسہ تدریساتی ومحاکم شرعیہ مسئلہ لرینہ تطبیق ایلہ جکم . بواوچ مسئلہ دہ بزده کی محافظہ کارلرلہ لبرالک ترقی غایہ سی اطرافندہ ناصیل برلشہ بیله جکارینی ارانہ ایدہ جکم . دارالفنون تاریخ فلسفہ معلمی